

Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»
Юридичний факультет
Кафедра публічного та приватного права

ЗАТВЕРДЖЕНО

Декан юридичного факультету

Наталія ВЕСЕЛОВСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА

СІМЕЙНЕ ПРАВО ТА ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ

(назва навчальної дисципліни)

підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(назва рівня вищої освіти)

галузі знань D «Бізнес, адміністрування та право»
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності D8 «Право»
(код і найменування спеціальності)

освітньо-професійної програми «Право»
(назва освітньо-професійної програми)

тип дисципліни вибіркова навчальна дисципліна

2025 рік

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

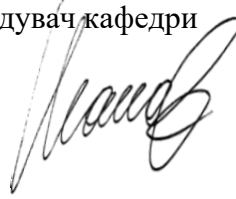

Ірина КОЗАКОВА

РЕКОМЕНДОВАНО:

Кафедрою публічного та приватного права
протокол № 1
від «29» серпня 2025 року

Завідувач кафедри

Ірина КОЗАКОВА

Укладач: *Веселовська Наталія Олександрівна*, кандидат юридичних наук, доцент, декан юридичного факультету.

1. Опис навчальної дисципліни

Мова навчання: українська

Статус дисципліни: вибіркова

Передумови вивчення навчальної дисципліни: для успішного опанування освітнього компонента «Сімейне право та гендерна рівність» здобувачі повинні володіти базовими знаннями з освітніх компонентів «Теорія держави і права», «Конституційне право України», «Цивільне право України. Загальна частина», а також мати навички аналізу нормативно-правових актів і правозастосовної практики.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Сімейне право та гендерна рівність» є система цивільно-правових норм, що регулюють особисті немайнові та майнові відносини у сфері здійснення та захисту цивільних прав, а також правові засади виникнення, зміни та припинення окремих видів цивільних правовідносин, зокрема речових, зобов'язальних, спадкових правовідносин, прав інтелектуальної власності та інших інститутів цивільного права.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ECTS).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Сімейне право та гендерна рівність» є суспільні відносини, що виникають у сфері шлюбу, сім'ї, материнства, батьківства та дитинства, правові механізми реалізації та захисту особистих немайнових і майнових прав та обов'язків подружжя, батьків, дітей та інших членів сім'ї, правове регулювання усиновлення, опіки, піклування та аліментних зобов'язань, а також національні та міжнародні стандарти забезпечення гендерної рівності, недискримінації, рівних прав і можливостей жінок і чоловіків та практика застосування сімейного і гендерного законодавства.

Основними завданнями навчальної дисципліни «Сімейне право та гендерна рівність» є формування знань про правове регулювання сімейних відносин, порядок укладення та припинення шлюбу, особисті немайнові та майнові права й обов'язки подружжя, батьків і дітей, правові засади усиновлення, опіки, піклування та аліментних зобов'язань, засвоєння національних і міжнародних стандартів забезпечення гендерної рівності та недискримінації, набуття навичок аналізу й застосування норм сімейного та гендерного законодавства, вирішення сімейно-правових спорів, підготовки юридичних документів і захисту прав та законних інтересів учасників сімейних правовідносин.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Сімейне право та гендерна рівність» забезпечує набуття здобувачами освіти компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК02	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК03	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК07	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК09	Здатність працювати в команді
ЗК12	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.
ЗК13	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК14	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК03	Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.
СК10	Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.
СК12	Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.
СК13	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ
СК14	Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН02	Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.
ПРН05	Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.
ПРН06	Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.
ПРН18	Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.
ПРН20	Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Обсяг у годинах											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	сем.	пз	лаб.	с. р		л	сем.	пз	лаб.	с. р
Тема 1. Загальні положення сімейного права	10	2	2			6	14	1	1			12
Тема 2. Шлюб та правове регулювання шлюбних відносин	8	2	2			4	14	1	1			12
Тема 3. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя	14	2	4			8	14	1	1			12
Тема 4. Майнові правовідносини подружжя	16	4	4			8	14	1	1			12
Тема 5. Правовідносини батьків і дітей	14	2	4			8	12	1	2			9
Тема 6. Аліментні зобов'язання у сімейному праві	16	2	6			8	12	1	1			10
Тема 7. Влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування	16	2	6			8	12	1	2			9
Тема 8. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів	14	2	4			8	12	1	2			9
Тема 9. Захист сімейних прав та вирішення сімейних спорів	16	4	4			8	12	1	2			9
Тема 10. Міжнародні стандарти захисту сімейних прав	10	2	4			4	12		1			11
Тема 11. Правове забезпечення гендерної рівності в Україні та міжнародні стандарти	8	2	2			4	10		1			9
Тема 12. Гендерно зумовлене насильство та правові механізми захисту	8	2	2			4	12	1	1			10
Усього годин	150	28	44	0	0	78	150	10	16	0	0	124

5. Зміст програми навчальної дисципліни

Тема 1. Загальні положення сімейного права

Поняття, предмет і метод сімейного права. Принципи сімейного права. Система та джерела сімейного права України. Сімейне законодавство та його співвідношення з цивільним законодавством. Дія сімейного законодавства у часі, просторі та за колом осіб. Поняття та види сімейних правовідносин. Суб'єкти сімейних правовідносин. Здійснення сімейних прав та виконання сімейних обов'язків. Захист сімейних прав та інтересів.

Тема 2. Шлюб та правове регулювання шлюбних відносин

Поняття та правова природа шлюбу. Умови та порядок укладення шлюбу. Державна реєстрація шлюбу. Права та обов'язки наречених. Недійсність шлюбу та правові наслідки недійсності шлюбу. Припинення шлюбу. Розірвання шлюбу в органах державної реєстрації актів цивільного стану та в судовому порядку. Окреме проживання подружжя.

Тема 3. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя

Принцип рівності подружжя у сімейних правовідносинах. Право на материнство та батьківство. Право на повагу до індивідуальності, фізичний і духовний розвиток. Вибір прізвища та місця проживання подружжя. Право на особисту свободу та недоторканність. Взаємна турбота і підтримка у сім'ї. Особисті права та обов'язки подружжя у контексті захисту прав людини.

Тема 4. Майнові правовідносини подружжя

Правовий режим майна подружжя. Спільна сумісна власність подружжя. Особиста приватна власність кожного з подружжя. Порядок володіння, користування та розпорядження майном. Поділ майна подружжя. Шлюбний договір: поняття, зміст та порядок укладення. Право подружжя на утримання. Аліментні правовідносини між подружжям та колишнім подружжям.

Тема 5. Правовідносини батьків і дітей

Визначення походження дитини. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей. Право дитини на належне батьківське виховання та розвиток. Майнові права та обов'язки батьків і дітей. Управління майном дитини. Право дитини на висловлення власної думки. Захист прав та інтересів дитини. Позбавлення та поновлення батьківських прав.

Тема 6. Аліментні зобов'язання у сімейному праві

Поняття та види аліментних зобов'язань. Обов'язок батьків утримувати дитину. Способи виконання аліментних обов'язків. Визначення розміру аліментів. Участь батьків у додаткових витратах на дитину. Обов'язок повнолітніх дітей утримувати батьків. Аліментні зобов'язання інших членів сім'ї та родичів. Відповідальність за несплату аліментів.

Тема 7. Влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування

Поняття та форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування. Усиновлення: поняття, умови, порядок та правові наслідки. Опіка та піклування над дітьми. Патронат над дитиною. Прийомна сім'я та дитячий будинок сімейного типу. Захист прав дітей, позбавлених батьківського піклування. Державні гарантії захисту дітей.

Тема 8. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів

Поняття членів сім'ї у сімейному праві. Особисті та майнові права інших членів сім'ї. Правовий статус баби, діда, братів, сестер, вітчима, мачухи. Права та обов'язки осіб, які проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу. Аліментні зобов'язання інших членів сім'ї та родичів. Захист сімейних прав інших членів сім'ї.

Тема 9. Захист сімейних прав та вирішення сімейних спорів

Форми захисту сімейних прав та інтересів. Судовий захист сімейних прав. Повноваження органів опіки та піклування у сімейних спорах. Особливості розгляду сімейних спорів у суді. Альтернативне вирішення сімейних спорів. Медіація у сімейних конфліктах. Практика Європейського суду з прав людини у сфері сімейних правовідносин.

Тема 10. Міжнародні стандарти захисту сімейних прав

Міжнародно-правові акти у сфері сімейного права. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та практика ЄСПЛ у сімейних справах. Конвенція ООН про права дитини. Захист прав дитини в міжнародному праві. Міжнародне усиновлення. Колізійні питання у сімейному праві. Міжнародне співробітництво у сфері захисту сімейних прав.

Тема 11. Правове забезпечення гендерної рівності в Україні та міжнародні стандарти

Поняття гендеру та гендерної рівності. Принцип рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Міжнародні стандарти у сфері забезпечення гендерної рівності. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Законодавство України у сфері гендерної рівності та недискримінації. Гендерна політика держави. Правові механізми забезпечення рівності та заборони дискримінації за ознакою статі. Судова практика у сфері захисту гендерних прав.

Тема 12. Гендерно зумовлене насильство та правові механізми захисту

Поняття та види гендерно зумовленого насильства. Домашнє насильство як порушення прав людини. Правові механізми запобігання та протидії домашньому насильству. Стамбульська конвенція та її значення для України. Захист прав постраждалих осіб. Повноваження органів державної влади та правоохоронних органів щодо протидії насильству. Обмежувальні та термінові заборонні приписи. Судова практика у справах про домашнє і гендерно зумовлене насильство.

6. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Загальні положення сімейного права	2	1
2	Тема 2. Шлюб та правове регулювання шлюбних відносин	2	1
3	Тема 3. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя	2	1
4	Тема 4. Майнові правовідносини подружжя	4	1
5	Тема 5. Правовідносини батьків і дітей	2	1
6	Тема 6. Аліментні зобов'язання у сімейному праві	2	1
7	Тема 7. Посередницькі та управлінські договори	2	1
8	Тема 8. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів	2	1
9	Тема 9. Захист сімейних прав та вирішення сімейних спорів	4	1
10	Тема 10. Міжнародні стандарти захисту сімейних прав	2	
11	Тема 11. Правове забезпечення гендерної рівності в Україні та міжнародні стандарти	2	
12	Тема 12. Гендерно зумовлене насильство та правові механізми захисту	2	1
Усього годин		28	10

7. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Загальні положення сімейного права	2	1
2	Тема 2. Шлюб та правове регулювання шлюбних відносин	2	1
3	Тема 3. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя	4	1
4	Тема 4. Майнові правовідносини подружжя	4	1
5	Тема 5. Правовідносини батьків і дітей	4	2
6	Тема 6. Аліментні зобов'язання у сімейному праві	6	1
7	Тема 7. Влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування	6	2
8	Тема 8. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів	4	2
9	Тема 9. Захист сімейних прав та вирішення сімейних спорів	4	2
10	Тема 10. Міжнародні стандарти захисту сімейних прав	4	1
11	Тема 11. Правове забезпечення гендерної рівності в Україні та міжнародні стандарти	2	1
12	Тема 12. Гендерно зумовлене насильство та правові механізми захисту	2	1
Усього годин		44	16

8. План семінарських занять

Тема 1. Загальні положення сімейного права

Мета: сформувати у здобувачів цілісне уявлення про предмет, метод, принципи та систему сімейного права, особливості сімейних правовідносин, порядок здійснення сімейних прав і виконання сімейних обов'язків, а також способи захисту сімейних прав та інтересів.

Питання для обговорення

1. Поняття, предмет і метод сімейного права.
2. Принципи сімейного права та їх практичне значення.
3. Система та джерела сімейного права України.
4. Співвідношення сімейного та цивільного законодавства.
5. Поняття, види та структура сімейних правовідносин.
6. Суб'єкти сімейних правовідносин.
7. Здійснення сімейних прав та виконання сімейних обов'язків.
8. Форми та способи захисту сімейних прав та інтересів.

Практичні завдання

Задача 1. Після розірвання шлюбу між колишнім подружжям виник спір щодо участі батька у вихованні дитини. Мати вважає, що після припинення шлюбу між сторонами припинилися всі сімейні правовідносини. Визначте види сімейних правовідносин, які продовжують існувати між сторонами. Чи впливає розірвання шлюбу на батьківські права та обов'язки?

Задача 2. Громадянин звернувся до суду з позовом про захист права на спілкування з онукою, оскільки батьки дитини забороняють будь-які контакти. Визначте суб'єктів сімейних правовідносин у цій ситуації. Які способи захисту сімейних прав можуть бути використані?

Задача 3. Подружжя проживає окремо протягом трьох років, але шлюб не розірвано. Один із подружжя придбав квартиру та наполягає, що вона не належить до сімейних правовідносин. Проаналізуйте, які норми сімейного законодавства можуть бути застосовані. Чи виникають між сторонами сімейні права та обов'язки?

Задача 4. Громадянка України уклала шлюб з іноземцем за кордоном відповідно до законодавства іншої держави. Через рік подружжя переїхало до України. Визначте, які норми сімейного законодавства підлягають застосуванню та як діє сімейне законодавство за колом осіб і в просторі.

Задача 5. Повнолітня донька звернулася до органу опіки та піклування зі скаргою на батька, який без її згоди розпоряджається майном, отриманим нею у спадщину. Визначте, чи виникають у цьому випадку сімейні правовідносини. Які органи можуть здійснювати захист сімейних прав та інтересів?

Інтерактивна вправа «Конструктор сімейних правовідносин». Студенти об'єднуються у групи. Кожна група отримує картки із суб'єктами (подружжя, батьки, діти, дід, баба, усиновлювачі, опікуни), юридичними фактами (народження дитини, реєстрація шлюбу, усиновлення, розірвання шлюбу) та правами й обов'язками. Завдання — побудувати схему сімейних правовідносин та пояснити підстави їх виникнення, зміни або припинення.

Тема 2. Шлюб та правове регулювання шлюбних відносин

Мета: засвоїти правову природу шлюбу, умови та порядок його укладення і припинення, особливості державної реєстрації шлюбу, підстави недійсності шлюбу та правові наслідки припинення шлюбних правовідносин.

Питання для обговорення

1. Поняття та правова природа шлюбу.
2. Умови укладення шлюбу.
3. Порядок державної реєстрації шлюбу.
4. Права та обов'язки наречених.
5. Недійсність шлюбу та її правові наслідки.
6. Підстави припинення шлюбу.
7. Порядок розірвання шлюбу в органах ДРАЦС та суді.
8. Правовий режим окремого проживання подружжя.

Практичні завдання

Задача 1. 17-річна особа звернулася до суду із заявою про надання права на шлюб із 21-річним громадянином. Батьки заявника категорично заперечують. Чи може суд надати право на шлюб? Які обставини мають значення для вирішення справи?

Задача 2. Після реєстрації шлюбу з'ясувалося, що чоловік перебував в іншому зареєстрованому шлюбі, який не було припинено. Визначте правові наслідки цієї обставини. Чи підлягає шлюб визнанню недійсним?

Задача 3. Подружжя має двох неповнолітніх дітей та дійшло згоди щодо розірвання шлюбу. Чи можуть вони розірвати шлюб через орган ДРАЦС? Який порядок припинення шлюбу застосовується?

Задача 4. Чоловік звернувся до суду з позовом про розірвання шлюбу під час вагітності дружини. Чи підлягає такий позов розгляду? Які винятки передбачені законодавством?

Задача 5. Подружжя фактично не проживає разом три роки. Дружина звернулася до суду із заявою про встановлення режиму окремого проживання. Які правові наслідки матиме таке рішення?

Інтерактивна вправа «Шлюбний маршрут». Студенти по черзі проходять умовний маршрут від подання заяви до укладення або припинення шлюбу. На кожній станції необхідно пояснити відповідний юридичний факт та його наслідки.

Тема 3. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя

Мета: сформулювати знання про зміст особистих немайнових прав та обов'язків подружжя, принцип рівності у сімейних відносинах, гарантії реалізації права на материнство і батьківство, особисту свободу, індивідуальність та повагу до прав кожного з подружжя.

Питання для обговорення

1. Принцип рівності подружжя.
2. Право на материнство та батьківство.
3. Право на повагу до індивідуальності.
4. Право на фізичний і духовний розвиток.
5. Право на вибір прізвища.
6. Право на вибір місця проживання.
7. Право на особисту свободу та недоторканність.
8. Взаємна турбота і підтримка в сім'ї.

Практичні завдання

Задача 1. Чоловік забороняє дружині продовжувати навчання в магістратурі, мотивуючи це сімейними обов'язками. Чи відповідають його дії вимогам законодавства?

Задача 2. Після укладення шлюбу дружина вирішила залишити своє дошлюбне прізвище, що викликало заперечення чоловіка. Чи має чоловік право вимагати зміну прізвища?

Задача 3. Один із подружжя без згоди іншого змінив місце проживання та переїхав до іншого міста. Чи є це порушенням сімейного законодавства?

Задача 4. Подружжя тривалий час лікується від безпліддя. Чоловік звинувачує дружину у неможливості мати дітей та вимагає розірвання шлюбу. Проаналізуйте ситуацію з погляду особистих немайнових прав.

Задача 5. Дружина стверджує, що чоловік систематично контролює її спілкування, телефонні розмови та пересування. Які права можуть бути порушені?

Інтерактивна вправа «Лінія позицій». Викладач озвучує твердження щодо прав подружжя. Студенти займають позицію «законно» або «незаконно» та обґрунтовують свою думку.

Тема 4. Майнові правовідносини подружжя

Мета: засвоїти правові засади регулювання майнових відносин подружжя, порядок набуття, здійснення та захисту права власності подружжя, особливості укладення шлюбного договору та правового регулювання взаємного утримання.

Питання для обговорення

1. Правовий режим майна подружжя.
2. Спільна сумісна власність.
3. Особиста приватна власність.
4. Поділ майна подружжя.
5. Шлюбний договір.
6. Право на утримання.
7. Аліментні правовідносини між подружжям.

Практичні завдання

Задача 1. Під час шлюбу дружина придбала квартиру за кошти, подаровані батьками. Визначте правовий режим майна.

Задача 2. Після розлучення чоловік вимагає поділу автомобіля, придбаного під час шлюбу. Які обставини повинні бути встановлені судом?

Задача 3. Подружжя уклало шлюбний договір, яким передбачило передачу всього майна одному з подружжя. Чи відповідає така умова вимогам законодавства?

Задача 4. Після розірвання шлюбу непрацездатна дружина звернулася з вимогою про утримання. Чи має вона таке право?

Задача 5. Чоловік продав спільний будинок без згоди дружини. Які правові наслідки може мати такий правочин?

Інтерактивна вправа «Моє чи наше?» Студенти отримують картки з описом майна та визначають його правовий режим.

Тема 5. Правовідносини батьків і дітей

Мета: сформувати знання про особисті немайнові та майнові права й обов'язки батьків і дітей, порядок визначення походження дитини, механізми захисту прав дитини та правові підстави позбавлення і поновлення батьківських прав.

Питання для обговорення

1. Походження дитини.
2. Особисті права та обов'язки батьків і дітей.
3. Право дитини на виховання.
4. Майнові права дитини.
5. Управління майном дитини.
6. Захист прав дитини.
7. Позбавлення та поновлення батьківських прав.

Практичні завдання

Задача 1. Мати перешкоджає батькові спілкуватися з дитиною після розлучення. Які способи захисту прав батька передбачені законом?

Задача 2. 14-річна дитина відмовляється проживати з матір'ю та бажає переїхати до батька. Чи повинна враховуватися її думка?

Задача 3. Батьки використовують кошти, що належать дитині на праві власності, для власних потреб. Оцініть правомірність їхніх дій.

Задача 4. Батько протягом трьох років не бере участі у вихованні дитини та не спілкується з нею. Чи є підстави для позбавлення батьківських прав?

Задача 5. Особа, позбавлена батьківських прав, звернулася до суду з вимогою про їх поновлення. Які умови повинні бути встановлені судом?

Інтерактивна вправа «Сімейний суд». Студенти розігрують судовий розгляд спору щодо визначення місця проживання дитини.

Тема 6. Аліментні зобов'язання у сімейному праві

Мета: опанувати правове регулювання аліментних зобов'язань між батьками і дітьми, подружжям та іншими членами сім'ї, порядок визначення та стягнення аліментів, а також правові наслідки невиконання аліментних обов'язків.

Питання для обговорення

1. Поняття та види аліментних зобов'язань.
2. Обов'язок батьків утримувати дитину.
3. Способи визначення розміру аліментів.
4. Додаткові витрати на дитину.
5. Обов'язок повнолітніх дітей утримувати батьків.
6. Аліментні зобов'язання інших членів сім'ї.
7. Відповідальність за несплату аліментів.

Практичні завдання

Задача 1. Після розірвання шлюбу дитина проживає з матір'ю. Батько офіційно не працює та відмовляється добровільно утримувати дитину. Які способи стягнення аліментів можуть бути застосовані?

Задача 2. Дитина потребує дороговартісного лікування. Мати вимагає від батька участі у додаткових витратах. Чи підлягає така вимога задоволенню?

Задача 3. Повнолітня донька навчається в університеті на денній формі навчання та потребує матеріальної допомоги. Чи зобов'язаний батько надавати утримання?

Задача 4. Непрацездатна мати звернулася до повнолітнього сина з вимогою про надання утримання. Які умови виникнення такого обов'язку?

Задача 5. Боржник не сплачує аліменти понад два роки та має значну заборгованість. Які заходи відповідальності можуть бути до нього застосовані?

Інтерактивна вправа «Аліментний консультант». Студенти працюють у парах. Один виконує роль клієнта, інший - юриста та визначає можливі способи захисту права на утримання.

Тема 7. Влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування

Мета: засвоїти правові форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, порядок усиновлення, встановлення опіки, піклування, патронату, створення прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу, а також гарантії захисту прав таких дітей.

Питання для обговорення

1. Форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.
2. Поняття та значення усиновлення.
3. Умови та порядок усиновлення.
4. Опіка та піклування над дітьми.
5. Патронат над дитиною.
6. Прийомна сім'я та ДБСТ.
7. Державні гарантії захисту дітей.

Практичні завдання

Задача 1. Подружжя бажає усиновити десятирічну дитину. Дитина висловила заперечення проти усиновлення. Чи може бути проведене усиновлення?

Задача 2. Особа має незняту судимість за умисний злочин та подала документи на усиновлення. Чи може вона бути усиновлювачем?

Задача 3. Після смерті батьків восьмирічна дитина залишилася без піклування. Яка форма влаштування може бути застосована першочергово?

Задача 4. Прийомні батьки використовують соціальну допомогу, призначену для дитини, на власні потреби. Які правові наслідки можуть настати?

Задача 5. Усиновлена дитина після досягнення повноліття бажає дізнатися інформацію про своє походження. Які права вона має?

Інтерактивна вправа «Обери найкращий інтерес дитини». Групи отримують різні життєві ситуації та визначають найбільш доцільну форму влаштування дитини з обґрунтуванням.

Тема 8. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів

Мета: сформулювати знання про правовий статус інших членів сім'ї та родичів, особливості реалізації їхніх особистих і майнових прав, аліментні обов'язки та способи захисту сімейних прав у відповідних правовідносинах.

Питання для обговорення

1. Поняття членів сім'ї.
2. Права баби та діда щодо онуків.
3. Права братів і сестер.
4. Правовий статус вітчима та мачухи.
5. Особи, які проживають однією сім'єю без шлюбу.
6. Аліментні зобов'язання інших родичів.
7. Захист прав інших членів сім'ї.

Практичні завдання

Задача 1. Батьки перешкоджають бабусі бачитися з онуком. Які правові механізми захисту має бабуся?

Задача 2. Жінка та чоловік проживали однією сім'єю без реєстрації шлюбу протягом десяти років та придбали житло. Який правовий режим цього майна?

Задача 3. Вітчим утримував дитину дружини понад десять років. Чи можуть між ними виникати аліментні правовідносини?

Задача 4. Неповнолітня дитина потребує матеріальної допомоги, але батьки не можуть її надавати. Чи можуть бути покладені аліментні обов'язки на інших родичів?

Задача 5. Повнолітній брат відмовляється допомагати непрацездатній сестрі, яка перебуває у складному матеріальному становищі. Чи виникає в нього відповідний обов'язок?

Інтерактивна вправа «Родинне коло». Студенти утворюють схему родинних зв'язків та визначають права й обов'язки кожного учасника.

Тема 9. Захист сімейних прав та вирішення сімейних спорів

Мета: сформувані вміння застосовувати передбачені законодавством способи захисту сімейних прав та інтересів, аналізувати судову практику у сімейних спорах, визначати можливості використання медіації та інших альтернативних способів врегулювання конфліктів.

Питання для обговорення

1. Форми захисту сімейних прав.
2. Судовий захист сімейних прав.
3. Повноваження органів опіки та піклування.
4. Особливості розгляду сімейних спорів.
5. Альтернативне вирішення спорів.
6. Сімейна медіація.
7. Практика ЄСПЛ у сімейних справах.

Практичні завдання

Задача 1. Батьки не можуть домовитися щодо місця проживання дитини після розлучення. Які способи захисту прав можуть бути застосовані?

Задача 2. Мати без згоди батька змінила місце проживання дитини. Які правові механізми має батько для захисту своїх прав?

Задача 3. Подружжя погоджується на розлучення, але не може домовитися про порядок спілкування з дитиною. Чи доцільною є медіація?

Задача 4. Орган опіки та піклування надав висновок у спорі між батьками, однак одна зі сторін не погоджується з ним. Яке значення має такий висновок для суду?

Задача 5. Громадянин вважає, що держава порушила його право на сімейне життя. За яких умов можливе звернення до ЄСПЛ?

Інтерактивна вправа «Сімейна медіація». Троє студентів виконують ролі сторін спору та медіатора і намагаються виробити спільне рішення.

Варіант №2 – провести човникову медіацію з метою рухової активності

Тема 10. Міжнародні стандарти захисту сімейних прав

Мета: засвоїти міжнародно-правові стандарти у сфері захисту сімейних прав, практику Європейського суду з прав людини та міжнародні механізми забезпечення прав дитини, сім'ї та учасників сімейних правовідносин.

Питання для обговорення

1. Міжнародні акти у сфері сімейного права.
2. Конвенція про права дитини.
3. Практика ЄСПЛ у сімейних справах.
4. Міжнародне усиновлення.
5. Колізійні питання сімейного права.
6. Захист прав дітей у міжнародному праві.
7. Міжнародне співробітництво держав.

Практичні завдання

Задача 1. Один із батьків незаконно вивіз дитину до іншої держави. Які міжнародні механізми можуть бути застосовані?

Задача 2. Подружжя різного громадянства вирішило розірвати шлюб. Право якої держави підлягає застосуванню?

Задача 3. Громадяни України бажають усиновити дитину-іноземця. Які особливості такої процедури?

Задача 4. Дитина-громадянин України проживає за кордоном та потребує захисту своїх прав. Які міжнародні механізми можуть бути використані?

Задача 5. Особа вважає, що її право на повагу до сімейного життя було порушене державою. Які положення Конвенції про захист прав людини можуть бути застосовані?

Інтерактивна вправа «Міжнародна справа». Кожна група аналізує транскордонний сімейний спір та визначає міжнародно-правові акти, які підлягають застосуванню.

Тема 11. Правове забезпечення гендерної рівності в Україні та міжнародні стандарти

Мета: сформулювати знання про правові засади забезпечення гендерної рівності, міжнародні та національні механізми запобігання дискримінації за ознакою статі, а також практику застосування законодавства у сфері рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Питання для обговорення

1. Поняття гендеру та гендерної рівності.
2. Принцип рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.
3. Міжнародні стандарти забезпечення гендерної рівності.
4. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.
5. Законодавство України у сфері забезпечення гендерної рівності.
6. Правові механізми протидії дискримінації за ознакою статі.
7. Гендерна політика держави.
8. Судова практика у справах щодо захисту гендерних прав.

Практичні завдання

Задача 1. Під час проведення конкурсу на посаду керівника підприємства роботодавець повідомив кандидатці, що на цій посаді він бажає бачити лише чоловіка. Чи містять такі дії ознаки дискримінації? Які способи захисту прав може використати кандидатка?

Задача 2. У вакансії приватної компанії зазначено, що на роботу запрошуються виключно чоловіки віком до 35 років. Оцініть відповідність такого оголошення вимогам законодавства України про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Задача 3. Чоловік звернувся до роботодавця із заявою про надання відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Роботодавець відмовив, пояснивши, що таке право мають лише жінки. Чи є така відмова законною?

Задача 4. Громадська організація подала позов про визнання дискримінаційною реклами, у якій жінки зображені виключно як особи, відповідальні за домашнє господарство. Чи може така реклама розглядатися як порушення принципу гендерної рівності?

Задача 5. Студентка вважає, що під час проведення конкурсу на отримання академічної стипендії до неї було застосовано упереджене ставлення через стать. Які механізми захисту від дискримінації можуть бути використані у цій ситуації?

Інтерактивна вправа «Крок уперед». Кожен студент отримує картку з певною соціальною роллю (мати малолітньої дитини, студент, особа з інвалідністю, батько-одинок, керівник підприємства тощо). Після озвучення різних життєвих ситуацій учасники роблять крок уперед або залишаються на місці залежно від того, чи мають вони рівні можливості. Після завершення вправи обговорюються причини виникнення нерівності та правові механізми її подолання.

Тема 12. Гендерно зумовлене насильство та правові механізми захисту

Мета: засвоїти правові засади запобігання та протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству, порядок застосування спеціальних заходів захисту постраждалих осіб, повноваження державних органів щодо забезпечення безпеки та відновлення порушених прав людини.

Питання для обговорення

1. Поняття та ознаки гендерно зумовленого насильства.
2. Форми домашнього насильства.
3. Стамбульська конвенція та її значення для України.
4. Законодавство України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.
5. Повноваження поліції, суду та інших органів щодо захисту постраждалих осіб.
6. Терміновий заборонний припис та обмежувальний припис.
7. Захист прав постраждалих осіб.
8. Судова практика у справах про домашнє насильство.

Практичні завдання

Задача 1. Жінка звернулася до поліції із заявою про систематичні образи, погрози та приниження з боку чоловіка. Фізичне насильство при цьому відсутнє. Чи можуть такі дії бути визнані домашнім насильством? Які заходи реагування можуть бути застосовані?

Задача 2. Поліція під час виклику встановила факт домашнього насильства та винесла терміновий заборонний припис стосовно кривдника. Які обмеження можуть бути покладені на кривдника таким приписом?

Задача 3. Постраждала особа звернулася до суду із заявою про видачу обмежувального припису. Які заходи захисту можуть бути передбачені таким рішенням суду?

Задача 4. Неповнолітня дитина стала свідком систематичного домашнього насильства між батьками. Які правові наслідки може мати така ситуація для кривдника та які заходи захисту можуть бути застосовані щодо дитини?

Задача 5. Під час розгляду справи про розірвання шлюбу встановлено факти економічного насильства: чоловік повністю контролював доходи дружини, забороняв працювати та користуватися власними коштами. Чи підпадають такі дії під ознаки домашнього насильства? Які способи захисту прав постраждалої особи передбачені законодавством?

Інтерактивна вправа №1 «Алгоритм захисту». Студенти об'єднуються у групи та отримують картки із ситуаціями домашнього або гендерно зумовленого насильства. Кожна група повинна побудувати алгоритм дій постраждалої особи: визначити, до яких органів слід звернутися, які документи необхідно підготувати, які заходи захисту можуть бути застосовані та які правові наслідки можуть настати для кривдника.

Інтерактивна рухлива вправа №2 «Маршрут захисту постраждалої особи». У різних частинах аудиторії розміщуються таблички: «Поліція», «Медичний заклад», «Центр безоплатної правничої допомоги», «Служба у справах дітей», «Суд», «Притулок для постраждалих осіб», «Орган пробації», «Кривдник».

Кожна група отримує картку із ситуацією домашнього або гендерно зумовленого насильства. Після аналізу ситуації студенти повинні фізично пройти маршрутом захисту, переміщаючись між відповідними станціями аудиторії. На кожній станції група пояснює, які дії має вчинити постраждала особа, які документи необхідно подати, які рішення можуть бути ухвалені та які правові наслідки можуть настати для кривдника. Перемагає команда, яка побудує найбільш повний і юридично обґрунтований алгоритм захисту.

Інтерактивна рухлива вправа №3 «Правовий квест: врятувати постраждалу особу». Учасники отримують рольову картку постраждалої особи. По аудиторії розміщуються конверти із завданнями. Для переходу до наступної станції команда повинна правильно визначити:

- до якого органу звернутися;
- який документ підготувати;
- який захід захисту застосовується;
- який орган приймає відповідне рішення.

Після правильної відповіді команда переходить до наступної локації. Фінальною точкою є отримання обмежувального припису або судового рішення про захист прав постраждалої особи.

9. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Не передбачено навчальним планом	-	-
Усього годин			

10. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Не передбачено навчальним планом	-	-
Усього годин			

11. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Загальні положення сімейного права	6	12
2	Тема 2. Шлюб та правове регулювання шлюбних відносин	4	12
3	Тема 3. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя	8	12
4	Тема 4. Майнові правовідносини подружжя	8	12
5	Тема 5. Правовідносини батьків і дітей	8	9
6	Тема 6. Аліментні зобов'язання у сімейному праві	8	10
7	Тема 7. Влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування	8	9
8	Тема 8. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів	8	9
9	Тема 9. Захист сімейних прав та вирішення сімейних спорів	8	9
10	Тема 10. Міжнародні стандарти захисту сімейних прав	4	11
11	Тема 11. Правове забезпечення гендерної рівності в Україні та міжнародні стандарти	4	9
12	Тема 12. Гендерно зумовлене насильство та правові механізми захисту	4	10
Усього годин		78	124

12. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота – форма організації освітнього процесу, за якої здобувач вищої освіти опановує навчальну дисципліну в час, вільний від аудиторних занять, під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Метою самостійної роботи з дисципліни *«Сімейне право та гендерна рівність»* є поглиблене засвоєння норм сімейного законодавства України та законодавства у сфері забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, формування системного розуміння сімейних правовідносин і механізмів забезпечення гендерної рівності, розвиток навичок аналізу та тлумачення норм сімейного права, юридичної кваліфікації сімейно-правових ситуацій, застосування законодавства та судової практики для вирішення конкретних правових спорів.

Самостійна робота спрямована на поглиблене вивчення інститутів шлюбу, прав та обов'язків подружжя, батьків і дітей, аліментних зобов'язань, усиновлення, опіки та піклування, форм влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, способів захисту сімейних прав, міжнародних стандартів захисту сім'ї та дитини, а також правових механізмів забезпечення гендерної рівності, недискримінації та протидії гендерно зумовленому насильству. Виконання завдань самостійної роботи сприяє формуванню навичок правового аналізу, аргументації правової позиції, роботи з нормативно-правовими актами, судовою практикою, міжнародними документами та науковими джерелами.

Самостійна робота здійснюється у формі опрацювання нормативно-правових актів, міжнародних договорів та судової практики, підготовки доповідей, рефератів, есе, презентацій та аналітичних матеріалів, розв'язання практичних завдань і ситуаційних кейсів, виконання порівняльно-правових досліджень, складання схем, таблиць та узагальнень, аналізу правових позицій Верховного Суду та Європейського суду з прав людини, підготовки висновків щодо застосування норм сімейного законодавства і законодавства у сфері забезпечення гендерної рівності, а також опрацювання навчальної та наукової літератури.

Усі завдання самостійної роботи поділяються на обов'язкові та вибіркові. До обов'язкових належать завдання, які здобувачі вищої освіти повинні виконати протягом вивчення дисципліни. Вибіркові завдання передбачають можливість самостійного вибору окремих видів роботи відповідно до освітніх інтересів здобувача з метою поглиблення знань, розвитку загальних і спеціальних компетентностей та вдосконалення практичних навичок застосування норм сімейного права та законодавства у сфері забезпечення гендерної рівності.

Нижче подано варіанти завдань для самостійної роботи здобувачів денної форми навчання, які відповідають змісту окремих тем дисципліни та спрямовані на поглиблення знань у сфері сімейного права, міжнародних стандартів захисту сімейних прав, забезпечення гендерної рівності та недискримінації, розвиток навичок правового аналізу, юридичної аргументації та практичного застосування сімейного законодавства України. Необхідно обрати та виконати завдання відповідно до вимог, визначених викладачем. виконати один із запропонованих варіантів.

Варіант 1. Принципи сімейного права та їх реалізація

Розкрити зміст принципів сімейного права України.

Проаналізувати рішення Верховного Суду, у якому застосовано принцип найкращих інтересів дитини.

Підготувати правовий висновок щодо ролі принципів сімейного права у вирішенні сімейних спорів.

Варіант 2. Правове регулювання шлюбу

Охарактеризувати умови укладення шлюбу в Україні.

Проаналізувати одну судову справу щодо визнання шлюбу недійсним.

Визначити юридичні наслідки недійсності шлюбу та оформити їх у вигляді таблиці.

Варіант 3. Особисті немайнові права подружжя

Дослідити зміст принципу рівності подружжя.

Проаналізувати практичну ситуацію щодо обмеження одного з подружжя у виборі місця проживання або професії.

Підготувати короткий правовий висновок щодо можливих способів захисту порушеного права.

Варіант 4. Майнові правовідносини подружжя

Проаналізувати правовий режим спільної сумісної власності подружжя.

Дослідити одну постанову Верховного Суду щодо поділу майна подружжя.

Підготувати проєкт правової позиції однієї зі сторін спору.

Варіант 5. Захист прав дитини у сімейних правовідносинах

Розкрити зміст права дитини на належне виховання та розвиток.

Проаналізувати положення Конвенції ООН про права дитини щодо права дитини бути вислуханою.

Підготувати схему механізмів захисту прав дитини в Україні.

Варіант 6. Позбавлення та поновлення батьківських прав

Охарактеризувати підстави позбавлення батьківських прав.

Проаналізувати актуальну судову практику щодо позбавлення або поновлення батьківських прав.

Підготувати аргументований висновок щодо відповідності судового рішення принципу найкращих інтересів дитини.

Варіант 7. Аліментні зобов'язання

Проаналізувати способи визначення розміру аліментів.

Дослідити судову практику щодо стягнення додаткових витрат на дитину.

Розв'язати практичний кейс та підготувати правовий висновок.

Варіант 8. Усиновлення та інші форми влаштування дітей

Порівняти усиновлення, опіку, піклування, патронат та прийомну сім'ю.

Скласти порівняльну таблицю правових наслідків кожної форми влаштування.

Підготувати висновок щодо переваг та недоліків кожної форми захисту дітей.

Варіант 9. Практика ЄСПЛ у сфері сімейних правовідносин

Проаналізувати одне рішення Європейський суд з прав людини щодо права на повагу до сімейного життя.

Визначити юридично значущі факти справи.

Оцінити вплив рішення на розвиток сімейного права України.

Варіант 10. Забезпечення гендерної рівності

Проаналізувати Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

Дослідити одну справу щодо дискримінації за ознакою статі.

Підготувати рекомендації щодо вдосконалення механізмів забезпечення гендерної рівності.

Варіант 11. Домашнє та гендерно зумовлене насильство

Охарактеризувати форми домашнього насильства та механізми правового захисту постраждалих осіб.

Проаналізувати судові рішення щодо застосування обмежувального припису.

Підготувати алгоритм дій постраждалої особи із зазначенням компетентних органів та правових засобів захисту.

Варіант 12. Міжнародні стандарти захисту сімейних прав

Проаналізувати положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Конвенції ООН про права дитини щодо захисту сімейних прав.

Дослідити одну справу ЄСПЛ, пов'язану із захистом сімейного життя або прав дитини.

Підготувати порівняльний аналіз міжнародних та національних механізмів захисту сімейних прав.

Варіанти контрольної роботи (для заочної форми здобуття освіти)

Нижче подано варіанти завдань для контрольної роботи, що відповідають змісту окремих тем дисципліни «Сімейне право та гендерна рівність» та спрямовані на поглиблення теоретичних знань у сфері сімейного права і правового забезпечення гендерної рівності, розвиток навичок аналізу сімейно-правових відносин, юридичної аргументації, роботи з нормативно-правовими актами, міжнародними документами та судовою практикою. Необхідно обрати один варіант та виконати наведені завдання.

Вимоги до контрольної роботи: обсяг роботи повинен становити 10–15 сторінок друкованого тексту (*шрифт Times New Roman, 14 pt, міжрядковий інтервал – 1,5*). Під час виконання роботи необхідно опрацювати не менше 10–15 наукових джерел, положення Сімейного кодексу України, міжнародних договорів України, законодавства у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії дискримінації й домашньому насильству, а також актуальну практику Верховного Суду та, за потреби, практику Європейського суду з прав людини. Робота повинна містити теоретичний аналіз обраної проблематики, огляд судової практики, розв'язання практичного завдання та обґрунтовані висновки автора.

Дотримання принципів академічної доброчесності є обов'язковою умовою виконання контрольної роботи. Усі запозичення мають супроводжуватися належними посиланнями на використані джерела. Не допускається плагіат, копіювання чужих текстів без самостійного опрацювання та подання матеріалу без власного аналітичного осмислення.

Максимальна кількість балів за виконання контрольної роботи становить 50 балів.

Варіант 1. Загальні положення сімейного права

1. Поняття, предмет, метод та принципи сімейного права України.
2. Сімейні правовідносини: поняття, види та суб'єкти.
3. Практичне завдання: проаналізуйте ситуацію, у якій після розірвання шлюбу один із батьків вважає, що його батьківські права припинилися. Визначте, які сімейні правовідносини продовжують існувати та які норми законодавства підлягають застосуванню.

Варіант 2. Шлюб та правове регулювання шлюбних відносин

1. Умови та порядок укладення шлюбу в Україні.
2. Недійсність шлюбу та її правові наслідки.
3. Практичне завдання: проаналізуйте ситуацію, коли після державної реєстрації шлюбу з'ясувалося, що один із подружжя перебував в іншому зареєстрованому шлюбі. Визначте правові наслідки та можливий порядок захисту прав заінтересованих осіб.

Варіант 3. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя

1. Принцип рівності подружжя у сімейному праві.
2. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя.
3. Практичне завдання: проаналізуйте ситуацію, коли чоловік вимагає від дружини припинити навчання та працювати виключно вдома. Визначте, які права можуть бути порушені та які способи їх захисту передбачені законодавством.

Варіант 4. Майнові правовідносини подружжя

1. Спільна сумісна власність подружжя.
2. Шлюбний договір: поняття, зміст та значення.
3. Практичне завдання: проаналізуйте спір щодо поділу квартири, придбаної під час шлюбу за кошти, отримані одним із подружжя у спадщину. Визначте правовий режим майна та можливий порядок вирішення спору.

Варіант 5. Правовідносини батьків і дітей

1. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей.
2. Захист прав та інтересів дитини в сімейному праві.
3. Практичне завдання: проаналізуйте ситуацію, коли один із батьків систематично перешкоджає іншому спілкуватися з дитиною. Визначте способи захисту порушених прав.

Варіант 6. Аліментні зобов'язання у сімейному праві

1. Поняття та види аліментних зобов'язань.
2. Визначення розміру аліментів та відповідальність за їх несплату.
3. Практичне завдання: проаналізуйте ситуацію, коли платник аліментів протягом двох років ухиляється від виконання свого обов'язку. Визначте можливі правові наслідки та заходи примусового впливу.

Варіант 7. Усиновлення та інші форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування

1. Усиновлення: поняття, умови та правові наслідки.
2. Опіка, піклування, патронат та прийомна сім'я як форми влаштування дітей.
3. Практичне завдання: проаналізуйте ситуацію, коли десятирічна дитина заперечує проти свого усиновлення. Визначте правове значення думки дитини та можливість проведення усиновлення.

Варіант 8. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів

1. Правовий статус інших членів сім'ї та родичів.
2. Аліментні зобов'язання інших членів сім'ї.
3. Практичне завдання: проаналізуйте ситуацію, коли бабусі перешкоджають спілкуватися з онуком після розлучення батьків. Визначте можливі способи захисту її прав.

Варіант 9. Захист сімейних прав та вирішення сімейних спорів

1. Форми захисту сімейних прав та інтересів.
2. Медіація як альтернативний спосіб вирішення сімейних спорів.

3. Практичне завдання: проаналізуйте спір між батьками щодо визначення місця проживання дитини після розірвання шлюбу та запропонуйте можливі способи його вирішення.

Варіант 10. Міжнародні стандарти захисту сімейних прав

1. Міжнародно-правові стандарти захисту сімейних прав.
2. Практика Європейського суду з прав людини у сфері сімейних правовідносин.
3. Практичне завдання: проаналізуйте ситуацію незаконного переміщення дитини одним із батьків до іншої держави та визначте міжнародно-правові механізми захисту прав дитини.

Варіант 11. Правове забезпечення гендерної рівності

1. Принцип рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.
2. Законодавство України та міжнародні стандарти у сфері забезпечення гендерної рівності.
3. Практичне завдання: проаналізуйте ситуацію, коли роботодавець відмовив жінці у працевлаштуванні через її стать. Визначте наявність ознак дискримінації та можливі способи захисту порушених прав.

Варіант 12. Гендерно зумовлене насильство та правові механізми захисту

1. Поняття та види гендерно зумовленого насильства.
2. Правові механізми запобігання та протидії домашньому насильству.
3. Практичне завдання: проаналізуйте ситуацію, коли особа систематично зазнає психологічного насильства з боку члена сім'ї. Визначте можливі заходи захисту, компетентні органи та правові наслідки для кривдника.

13. Неформальна освіта (онлайн-курси та платформи)

У межах самостійної роботи здобувачам рекомендується проходження онлайн-курсів на міжнародних освітніх платформах з метою розширення професійних компетентностей та академічної доброчесності.

Рекомендовані платформи:

- Alison: Basics of Family Law: <https://alison.com/course/basics-of-family-law> Family Law UK: From Divorce to Child Custody: <https://alison.com/course/family-law-uk-from-divorce-to-child-custody>
- Coursera: Children's Human Rights – An Interdisciplinary Introduction: <https://www.coursera.org/learn/childrens-rights>
- edX: Child Protection: Children's Rights in Theory and Practice: <https://www.edx.org/learn/childrens-rights/harvard-university-child-protection-children-s-rights-intheory-and-practice> Understanding Domestic Violence: <https://www.edx.org/learn/healthcare/curtinuniversity-understanding-domestic-violence>;
- Online Law School Сімейне право: <https://onlinelawschool.pro/familylaw>
- Prometheus: Я знаю гендер: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/genderawareness>
Жінки та чоловіки: гендер для всіх: <https://prometheus.org.ua/prometheusfree/gender-for-all-course/>

Опрацювання зазначених онлайн-курсів не є обов'язковим і здійснюється за власною ініціативою здобувача як форма неформальної освіти. Так само не є обов'язковими саме ці курси та можуть бути пройдені інші тематичні курси, тренінги тощо.

Результати навчання, здобуті шляхом неформальної освіти, можуть бути визнані за умови проходження онлайн-курсів, тренінгів, вебінарів або програм підвищення кваліфікації, тематика яких пов'язана з юридичною деонтологією, професійною етикою правника, академічною доброчесністю, правничою комунікацією, професійною культурою юриста, антикорупційними стандартами та правами людини.

14. Питання для підготовки до підсумкового контролю (диференційований залік)

1. Поняття, предмет і метод сімейного права України.
2. Принципи сімейного права України.
3. Система та джерела сімейного права України.
4. Співвідношення сімейного та цивільного законодавства.
5. Поняття та види сімейних правовідносин.

6. Суб'єкти сімейних правовідносин.
7. Здійснення сімейних прав та виконання сімейних обов'язків.
8. Захист сімейних прав та інтересів.
9. Поняття та правова природа шлюбу.
10. Умови укладення шлюбу.
11. Порядок державної реєстрації шлюбу.
12. Права та обов'язки наречених.
13. Недійсність шлюбу та правові наслідки недійсності шлюбу.
14. Припинення шлюбу.
15. Розірвання шлюбу в органах державної реєстрації актів цивільного стану.
16. Розірвання шлюбу в судовому порядку.
17. Правовий режим окремого проживання подружжя.
18. Принцип рівності подружжя у сімейних правовідносинах.
19. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя.
20. Право на материнство та батьківство.
21. Право на повагу до індивідуальності та особисту свободу подружжя.
22. Право подружжя на вибір прізвища та місця проживання.
23. Поняття та правовий режим майна подружжя.
24. Спільна сумісна власність подружжя.
25. Особиста приватна власність кожного з подружжя.
26. Поділ майна подружжя.
27. Шлюбний договір: поняття, зміст та порядок укладення.
28. Право подружжя на утримання.
29. Аліментні правовідносини між подружжям та колишнім подружжям.
30. Визначення походження дитини.
31. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей.
32. Право дитини на належне батьківське виховання та розвиток.
33. Право дитини на висловлення власної думки.
34. Майнові права та обов'язки батьків і дітей.
35. Управління майном дитини.
36. Позбавлення батьківських прав.
37. Поновлення батьківських прав.
38. Захист прав та інтересів дитини.
39. Поняття та види аліментних зобов'язань.
40. Обов'язок батьків утримувати дитину.
41. Способи виконання аліментних обов'язків.
42. Визначення розміру аліментів.
43. Участь батьків у додаткових витратах на дитину.
44. Обов'язок повнолітніх дітей утримувати батьків.
45. Аліментні зобов'язання інших членів сім'ї та родичів.
46. Відповідальність за несплату аліментів.
47. Поняття та форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.
48. Усиновлення: поняття, умови та порядок здійснення.
49. Правові наслідки усиновлення.
50. Опіка та піклування над дітьми.
51. Патронат над дитиною.
52. Прийомна сім'я.
53. Дитячий будинок сімейного типу.
54. Державні гарантії захисту дітей, позбавлених батьківського піклування.
55. Поняття членів сім'ї у сімейному праві.
56. Права та обов'язки баби, діда, братів і сестер.
57. Правовий статус вітчима та мачухи.
58. Правове становище осіб, які проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу.
59. Захист прав інших членів сім'ї та родичів.

60. Форми захисту сімейних прав та інтересів.
61. Судовий захист сімейних прав.
62. Повноваження органів опіки та піклування у сімейних спорах.
63. Альтернативне вирішення сімейних спорів.
64. Медіація у сімейних конфліктах.
65. Практика Європейського суду з прав людини у сфері сімейних правовідносин.
66. Міжнародно-правові акти у сфері сімейного права.
67. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод у сфері сімейних правовідносин.
68. Конвенція ООН про права дитини.
69. Захист прав дитини в міжнародному праві.
70. Міжнародне усиновлення.
71. Колізійні питання у сімейному праві.
72. Міжнародне співробітництво у сфері захисту сімейних прав.
73. Поняття гендеру та гендерної рівності.
74. Принцип рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.
75. Міжнародні стандарти забезпечення гендерної рівності.
76. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.
77. Законодавство України у сфері забезпечення гендерної рівності.
78. Правові механізми запобігання дискримінації за ознакою статі.
79. Гендерна політика держави.
80. Судова практика у сфері захисту гендерних прав.
81. Поняття та види гендерно зумовленого насильства.
82. Домашнє насильство як порушення прав людини.
83. Стамбульська конвенція та її значення для України.
84. Правові механізми запобігання та протидії домашньому насильству.
85. Захист прав постраждалих осіб від домашнього насильства.
86. Повноваження органів державної влади та правоохоронних органів у сфері протидії домашньому насильству.
87. Терміновий заборонний припис.
88. Обмежувальний припис.
89. Судова практика у справах про домашнє та гендерно зумовлене насильство.
90. Співвідношення сімейного права, прав людини та принципу гендерної рівності у сучасній правовій системі України.

15. Методи навчання

Методи навчання на лекціях: словесні (лекція, пояснення, бесіда); пояснювально-демонстраційні (презентації, ілюстрації, демонстрації); метод проблемного викладання; методи візуалізації (схеми сімейних і гендерно-правових відносин, таблиці, моделі правових ситуацій); аналіз норм сімейного законодавства, законодавства у сфері забезпечення гендерної рівності та судової практики; інтерактивні методи; використання інформаційно-комунікаційних технологій (мультимедійні, дистанційні, веб-орієнтовані засоби навчання).

Методи навчання на семінарських заняттях: словесні (дискусія, співбесіда, дебати); пояснювально-демонстраційні; практичні (виконання практичних завдань, аналіз сімейноправових ситуацій, підготовка юридичних документів); кейс-метод (аналіз і вирішення сімейноправових спорів); моделювання сімейно-правових і професійних ситуацій; тренінгові методи; пошуковий і дослідницький методи; інтерактивні методи (робота в групах, полеміка, обговорення); аналіз судової практики та правових позицій судів; використання інформаційно-комунікаційних технологій.

16. Методи оцінювання

У процесі вивчення дисципліни «Сімейне право та гендерна рівність» використовуються такі методи оцінювання:

для поточного контролю: усне та письмове опитування, тестування, виконання практичних і кейсових завдань (вирішення цивільно-правових ситуацій), аналіз судової практики, письмові

роботи (розв'язання цивільно-правових задач), контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти); самостійна робота, результати неформальної освіти (онлайн-курси);

для підсумкового контролю: підсумкове оцінювання у формі тестування та/або письмової роботи з практичними завданнями.

17. Засоби діагностики результатів навчання

Робоча програма передбачає застосування засобів діагностики результатів навчання за формами контролю знань:

- *поточний контроль* може передбачати застосування широкого спектру форм та методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою.
- *підсумковий контроль* передбачає проведення диференційованого заліку.

Завершальним етапом досягнення запланованих програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «Сімейне право та гендерна рівність» є підсумковий контроль – диференційований залік.

18. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Для оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються контрольні заходи у формі поточного та підсумкового контролю знань відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль

Види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни. Оцінювання окремих видів навчальної діяльності здобувача вищої освіти для дисципліни «Сімейне право та гендерна рівність» відбувається за такими рекомендованими балами:

Види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти	Кількість балів (від – до)
Аудиторна робота	
Відповідь на практичному, семінарському, лабораторному занятті	1-5
Вирішення ситуативних завдань, розв'язання задач тощо	1-5
Тестування	1-5
Ділова гра, практичний кейс тощо	1-10
Інші види аудиторної роботи*	
Самостійна робота	
Реферат, есе, тези тощо	1-10
Інші види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти (участь у публічних заходах (конференція, олімпіада тощо); написання наукової статті, участь у конкурсах студентських робіт тощо)	1-10
Інші види самостійної роботи*	
Контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти)	1-50

*види навчальної діяльності здобувачів освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни.

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються критерії відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти ([https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-otsiniuvannia-znan-zdobuvachiv-\(red-2021\).pdf](https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-otsiniuvannia-znan-zdobuvachiv-(red-2021).pdf)).

Порядок зарахування результатів неформальної освіти

Результати проходження онлайн-курсів можуть бути зараховані як складова самостійної роботи за заявою здобувача в порядку, визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання набутих у неформальній/інформальній освіті (<https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-neformalnu-ta-informalnu-osvitu.pdf>).

Максимальна кількість балів – до **10 балів** у межах самостійної роботи.

Підсумковий контроль

Максимальна кількість балів за диференційований залік з початкової дисципліни «Сімейне право та гендерна рівність» складає **40 балів**.

Для визначення ступеня засвоєння навчальної дисципліни та контрольного оцінювання знань здобувачів вищої освіти за підсумковим контролем застосовуються критерії відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Підсумкова оцінка переводиться у національну систему оцінювання і шкалу ECTS згідно з таблицею:

Порядок переведення оцінок у систему ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		для екзамену курсової роботи (проєкту), практики	для заліку (диференційованого заліку)
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
75-81	C		
64-74	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

19. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Для денної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60													Підсумковий контроль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	Самостійна робота		
3 бали	3 бали	4 бали	4 бали	5 балів	4 бали	4 бали	5 балів	5 балів	4 бали	4 бали	5 балів	10 балів	40 балів	100 балів

Для заочної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60		Підсумковий контроль	Сума
Контрольна робота	Самостійна робота		
50 балів	10 балів	40 балів	100 балів

20. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення дисципліни «Сімейне право та гендерна рівність» узагальнено в комплексі навчально-методичного забезпечення, який включає:

- силабус;
- робочу програму навчальної дисципліни;
- варіанти завдань для самостійної роботи здобувачів;
- варіанти завдань для підсумкового контролю;
- інші матеріали.

21. Рекомендована література

Основна література:

1. Бабак М.М., Гаращенко С.В., Зайцева О.В. Посібник з інструментів впровадження гендерного підходу на державній службі. Київ, 2021. 80 с. URL: <https://nssu.gov.ua/storage/app/sites/22/uploaded-files/%20держслужба.pdf>
2. Ватрас В.А., Чернега В.М. Науково-практичний коментар приписів першого та сьомого розділів Сімейного кодексу України. Київ: Вид-во Ліра-К, 2023. 104 с.
3. Веселовська Н.О. Гендер в Україні (історичні, правові, психологічні та педагогічні аспекти): посібник для самостійної роботи. Київ: Нац. акад. управ., 2023. 54 с.
4. Гендерна політика в нормативно-правових документах / за заг. ред. М.І. Легенького. Ч. 1. Київ, 2020. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/library/genderna_polityka_v_normatyvnopravovyh_dokumentah.pdf
5. Дзера О.В., Боудар Т.В. Сімейне право України: підручник. Суми: Юрінком Інтер, 2023. 520 с.
6. Дякович М.М. Сімейне право України: навч. посіб. Харків: ЕКУС, 2022. 416 с.
7. Конвенція про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
9. Менджул М.В. Порівняльне сімейне право: навч. посіб. Ужгород: РІК-У, 2021. 296 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/items/c0360553-ee16-4274-b5eb-d95473326841>
10. Простибоженко О.С. Сімейне право як навчальна дисципліна: окремі думки щодо ефективного викладання. *Нове українське право*. 2021. № 5. С. 94-98. URL: <https://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/135/123>
11. Манжосова О.В., Гнатовська А.І., Мошинська Я.С. Сімейне право: навч.-метод. посіб. для студентів денної та заочної форми навчання. Чернівці, 2021. 68 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/dce4699a-2214-40db-9942-679b21d7e1f6/content>
12. Сімейний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

Додаткова література:

1. Правове забезпечення гендерної рівності: навчальний посібник / І. П. Андрусак. Львів : Галицька видавнича спілка, 2023. 176 с. ISBN 978-617-8092-10-8
2. Веселовська Н. О. Розуміння потреб сторін як основа ефективної медіації у сімейних конфліктах. *Академічні візії*. 2023. № 20. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/3208/3050>
3. Веселовська Н. О. Гендерні правовідносини у сім'ї та логіка альтернативного вирішення спорів. *Академічні візії*. 2023. № 21. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/3211/3053>
4. Веселовська Н. О., Стерліков О. С. Медіація в урегулюванні сімейних спорів щодо інтелектуальної власності. *Академічні візії*. 2023. № 17. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/3207/3049>
5. Шебаніц Д. М., Шебаніц В. Ф. Національне сімейне законодавство: становлення, розвиток та сучасний стан. *Актуальні проблеми політики*. 2024. Вип. 73. URL: https://app.nuoua.od.ua/archive/73_2024/32.pdf